

Evli Bireylerin Kök Aileleriyle İlişkileri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki

Relationship Between Married Individuals' Relations with Their Family of Origin and Coping Styles with Stress

© Tuğba Aşkan¹, © Esra Çalık Var², © Birgül Özkan³

¹Ankara Şehir Hastanesi, Ankara, Türkiye

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

³Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

ÖZ

Bu araştırma, evli bireylerin kök aileyle ilişkileri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinde yapılan bu araştırma, amaçsal örneklem ile seçilen, Ankara'da yaşayan, en az lise mezunu ve evli olan 150 birey ile yürütülmüştür. Veriler 'Sosyo-Demografik Bilgi Formu', 'Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği' (SBTÖ), 'Kök Aileyle İlişkiler Envanteri' (KAİE) kullanılarak elde edilmiştir. Evli bireylerde SBTÖ toplam puan ortalaması 78,32±7,98; KAİE toplam puan ortalaması 26,51±4,50 bulunmuştur. KAİE ve SBTÖ toplam puanlarının arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; SBTÖ alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım ile KAİE toplam puanı arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak evli bireylerde kök aileyle ilişkiler ve stresle başa çıkma tarzları arasında ilişki olmadığı ancak kök aileyle ilişkiler iyileştikçe, baş etme tarzlarından kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşımın kullanılmasının arttığı bulunmuştur. Bu nedenle evli bireylerin işlevsel baş etmelerinin sağlanması için, kök aileyle ilişkilerinin baş etme tarzları ile ilişkisine yönelik farkındalık geliştirecek psikososyal müdahalelerin planlanması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Başa çıkma tarzları, evli birey, kök aile, stres.

ABSTRACT

This study aims to determine the relationship between the family of origin relations and coping styles with stress in the married individuals. This research, which was conducted as a relational screening model was carried out with 150 married and at least high school graduates living in Ankara, selected with a purposeful sample. The data was obtained using the Information Form, Family of Origin Relations Inventory (FORI) and Styles of Coping Inventory (SCI). In married individuals, (n=150) the mean total score of SCI was 78.32±7.98; The mean total score of the FORI was found to be 26.51±4.50. There was no significant relationship between the total scores of FORI and SCI; It was determined that there is a positive correlation between the self-confident approach, helpless approach and submissive approach, which are the sub-dimensions of SCI, and the total score of the FORI. As a result, it was found that there was no relationship between family of origin relations and stress coping styles in married individuals, but as the relations with the family of origin relations improved, the use of self-confident approach, helpless approach and submissive approach increased among coping styles. For this reason, it is recommended to plan psychosocial interventions that will raise awareness about the relationship between their family of origin relations and their coping styles in order to enable married individuals to cope functionally.

Keywords: Coping styles, family of origin, married individual, stress.

Giriş

Kök aile "çocukluk yıllarında psikolojik, fiziksel ve duygusal olarak içinde yaşayıp yetiştiği ailenin özelliklerini ve yapısını" içeren bir kavramdır (Cihan-Güngör 2007). Çocuklukta aile ortamının nitelikli ve güvene dayalı olması, yetişkinlik döneminde dünya ile kurulan ilişkinin sağlıklı olmasında belirleyici rol oynamaktadır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 1999). Bireylerin sosyal ve kişisel

uyumları bu süreç içinde şekillenmektedir (Özgüven 2014). Yaşamın ilk 18 yılında yaşanan olumsuz çocukluk deneyimleri, yetişkinlik hayatı boyunca hatta nesiller arası sağlığı ve iyiliği etkileyebilmektedir (Schofield ve Merrick 2013, Merrick ve arkadaşları 2017).

Tüm insanların başkalarıyla ilişki içinde olma, yetkinlik, özerklik veya kendi kaderini tayin edebilme için temel ihtiyaçları olduğu varsayılmaktadır. Bu temel psikolojik ihtiyaçlar ailede

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Tuğba Aşkan, Ankara Şehir Hastanesi, Ankara, Türkiye

E-posta/E-mail: tgbskn14@gmail.com **Geliş tarihi/Received:** 06.06.2022 **Kabul tarihi/Accepted:** 10.10.2022

ORCID ID: 0000-0002-4165-5113

ihmal, kaos ortamı, baskı gibi olumsuz durumlar olduğunda karşılanamayabilir (Skinner ve Wellborn 1994). Diğer taraftan, yetersiz güvenlik duygusu ve yetersiz sosyal ilişkiler de yetişkinlik döneminde duyguları düzenleme yeteneğinde bozulmalar oluşturabilir (Porgess 2003). Bu nedenle stresle başa çıkmada işlevsel olmayan tarzları kullanabilirler (Allem ve ark. 2015).

Baş a çıkma, ortaya çıkan psikolojik sıkıntı durumunda ihtiyaçların karşılanması için bireyin kendi davranışlarını, duygularını ve motivasyonel yönelimlerini düzenlemesini sağlayan örgütsel yapıdır. Çocukluk döneminde kurulan yakın ilişkiler ve ihtiyaçların karşılanıp karşılanmaması, stresle baş etme gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir (Skinner ve Wellborn 1994). Çocuklukta travma, istismar gibi duygusal gelişimi olumsuz etkileyen durumlar yaşayan bireylerde, yetişkinlik döneminde de işlevsel olmayan baş a çıkma tarzlarının kullanılması devam edebilmektedir (Schore 2009, Bradley ve ark. 2011, Gerson ve Rappaport 2013). Çünkü çocukluk döneminde yaşanan olumsuz deneyimler, çocuğun dünyayı nasıl göreceğini ve kişilerarası ilişkileri nasıl yorumlayacağını etkilemektedir (Schore 2009).

Her bireyin strese karşı farklı tepkiler sergilemesinin nedeni süreçte kazanılan farklı tepki örüntüleri, bireylere özgü stresle baş a çıkma biçimleridir (Lazarus 1994). Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü'ne (2016) göre, stres sadece beynin herhangi bir talebe verdiği doğal yanıt olmayıp, insanların iç ve dış taleplere cevap verme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır. Bireylerin strese karşı verdikleri yanıtı; stresörler, kişisel algı, mizaç, sosyal destek, toplumsal destek grupları, kültür, spiritüalite ve din etkileyebilmektedir (Halter 2014). Stres birbirleri ile ilişkili üç boyutta görülmektedir. Bunlar stresör, stresörlere karşı verilen psikolojik, fizyolojik ya da biyokimyasal tepkiler ve baş a çıkma şekilleri ile stres kaynaklarını değerlendirme şeklidir (Hansen ve Sullivan 2003).

Bireylerin baş etme mekanizmaları, kişinin bir sorun ya da stresörün üstesinden gelmek için kullandığı bilinçli yöntemler olup, duygusal olabilmeyi gerektirmektedir. Bunun yanı sıra sigara içme, aşırı yemek yeme gibi bazı etkisiz baş etme yöntemlerinin çeşitli sorunlara neden olduğu bilinmektedir. Bununla beraber bilinç dışı bazı savunma mekanizmaları da baş etme mekanizmaları yöntemi seçimini etkileyebilir. Yaygın baş etme davranışları arasında: sorunların başkalarıyla paylaşılması, ağlama, bağırma, gülme gibi davranışlar yer almaktadır (Linda ve Donna 2008). Baş etme yöntemlerinde stres yönetimini geliştirmeye yardım eden dört kişisel özellik: koruyucu sağlık davranışı alışkanlıkları, yaşam memnuniyeti, sosyal destekler, strese etkili ve sağlıklı yanıtlar vermedir (Halter 2014). Bireylerin stresle baş etmelerinde kişilik özellikleri ve durumu değerlendirme şekilleri önemli faktörler olup aynı zamanda bireylerin strese ilişkin geçmiş deneyimlerinin kişilerin içsel olaylarını düzenlemesinde etkili olduğu bilinmektedir (Rosenbaum 1983, Lazarus 1993). Kullanılan baş etme tarzını etkileyen bu özellikler bireylerin kök ailelerinde öğrendikleri ya da geliştirdikleri özelliklerindedir.

Bireylerin stresle baş etme tarzlarının kök aileyle ilişkisini ortaya koyan (Yeh ve Chiao 2013, 2015, 2018, Zhong ve ark. 2016, Öklük 2018, Yılmaz ve Parlar 2019, Kılıçarslan ve Parmaksız 2020, Yeh ve Waters 2021) çalışmaların özelliklerine bakıldığında daha çok baş etmenin aracı rolünün araştırıldığı görülmüştür. Bu çalışma kullanılan iki ölçeğin birbiri ile ilişkisini araştıran ilk çalışmadır. Bu araştırmanın amacı evli bireylerin kök aileleriyle olan ilişkileri ile stresle baş a çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla, çalışmada şu araştırma soruları incelenmiştir.

Evli bireyler sosyodemografik özelliklere ve ölçek puanlarına göre nasıl dağılım göstermektedir?

Evli bireylerin kök aileyle ilişki düzeyi ve stresle baş a çıkma tarzı puanları demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Evli bireylerde kök aileyle ilişkiler ve stresle baş a çıkma tarzları arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Amacı evli bireylerde kök aileyle ilişkiler ve stresle baş a çıkma tarzları ilişkisinin değerlendirilmesidir. Ayrıca kök aileyle ilişki ve stresle baş a çıkma tarzlarının yaş, cinsiyet, evlilik yılı, çocuk sayısı gibi özelliklere göre nasıl dağılım gösterdiği incelenmiştir. Araştırmanın uygulanması için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 570 sayılı ve 20/12/2019 tarihli etik kurul izni alınmıştır.

Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara'da yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Ankara'nın Çankaya ilçesinde yaşayan bireylere ulaşılmıştır. Araştırmada seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü G*Power Software (ver. 3.1.9.2) programı kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmanın en küçük örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde ve 0.15 etki büyüklüğünde 115 kişi bulunmuştur. Literatürde evli bireylerin kök aileleriyle ilişkileri ile stresle baş a çıkma tarzları arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Etki büyüklüğü Cohen (1988) tarafından belirlenen korelasyon analizine göre orta düzeyde olarak 0.30 alınmıştır.

Örnekleme çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, en az lise mezunu ve evli olan 150 birey oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterleri Ankara ilinde yaşıyor olmak, evli olmak, en az lise mezunu olmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmaktır. Dışlama kriterleri ise zihinsel engelli olmak, kronik ruhsal hastalık tanısının olması, araştırmaya tam katılım göstermemedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada 'Sosyo-Demografik Bilgi Formu', 'Stresle Baş a Çıkma Tarzları Ölçeği' (SBTÖ), 'Kök Aileyle İlişkiler Envanteri' (KAİE) kullanılmıştır.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu'

Araştırmacı tarafından literatür incelemeleri ile oluşturulan 'Sosyo-Demografik Bilgi Formu' evli bireylerin yaşı, cinsiyeti, evlilik yılı, anne baba ile ilişkiler, stres düzeyleri gibi özellikleri içeren 30 sorudan oluşan bir formdur.

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)

Şahin ve Durak tarafından, kısaltılmış 30 soruluk formu 1995 yılında oluşturulmuştur. Ölçek 4 lü likert tiptedir. Alt boyutları kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı olarak 5 tanedir. Ölçekte 1. ve 9. maddeler ters maddedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları üç çalışmanın sonucunda kendine güvenli yaklaşım için .62 ile .80; çaresiz yaklaşım için .64 ile .73; iyimser yaklaşım için .49 ile .68; boyun eğici yaklaşım için .47 ile .72 ve sosyal destek arama yaklaşımı için .45 ile .47 arasındadır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa katsayıları kendine güvenli yaklaşım için .79; çaresiz yaklaşım için .56; iyimser yaklaşım için .65; boyun eğici yaklaşım için .57 ve sosyal destek arama yaklaşımı için .43; ölçek toplam değeri ise .65 olarak hesaplanmıştır. Ölçek değerlendirilmesinde bireyin kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı alt boyutlarından elde edilen puanlar arttıkça işlevsel başa çıkma stratejilerine başvurduğu belirlenmekte iken; bireyin çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutlarından aldığı puanları arttıkça işlevsel olmayan başa çıkma stratejilerine başvurduğu belirlenmektedir (Şahin ve Durak 1995).

Kök Aileyle İlişkiler Envanteri (KAİE)

Cihan Güngör tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. En az lise mezunu eğitim düzeyinde ve evli olan bireylere uygulanmaktadır. Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır ve evet/ hayır biçiminde yanıtlanmaktadır. Aile ortamı, babayla ilişkiler, anneye ilişkiler olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 5., 11. ve 13. maddeler ters maddedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları aile ortamı alt boyutu için .95; babayla ilişkiler alt boyutu için .85; anneye ilişkiler alt boyutu için .70'dir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa katsayıları aile ortamı alt boyutu için .71; babayla ilişkiler alt boyutu için .71; anneye ilişkiler alt boyutu için .70; ölçek toplam değeri ise .85'dir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 21'dir. Ölçekten alınan puanların artması, sağlıklı kök aile ilişkilerinin arttığını göstermektedir.

İşlem

Katılımcılara araştırmanın amacı, önemi ve veri toplama formları ile ilgili bilgi verildikten sonra anket üzerinde kendi kişisel bilgileriyle ilgili herhangi bir bilginin yer almayacağı ve bu anketlere araştırmacılardan başka hiç kimsenin ulaşamayacağı konularında bilgilendirme yapılmıştır. Hazırlanmış olan 'Bilgilendirilmiş Onam Formu' katılımcılara okutularak çalışmaya katılımın gönüllü olduğu anlatılmıştır. Kabul eden katılımcılara anket formu dağıtılarak, veriler yüz yüze toplanmıştır. Araştırma verileri 20.12.2019 ve 15.01.2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu aşamada 181 katılımcıya ulaşılmış, 9 kişi en az lise mezunu öğrenim düzeyine sahip olmadığından, 2 kişi kronik ruhsal

hastalığa sahip olduğundan, 20 kişi anket sorularının tamamını yanıtlamadığından araştırmaya dahil edilmemiştir.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi SPSS 24 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Veriler sayı, yüzde, ortalama \pm standart sapma olarak özetlenmiştir. Parametrik test varsayımlarından normallik varsayımı için Kolmogorov-Smirnov testi ile grafik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Gruplar arasında KAİE ve SBTÖ puanlarına göre fark olup olmadığını incelemede cinsiyet, çocuk durumu, çalışma durumu, yeni bir ortama girildiğinde stresli olma durumu, kronik hastalık olma durumu, büyüyüp/yetişilen aile içinde kronik hastalık olma durumu için Mann Whitney U testi; sosyoekonomik düzey, anne babanın hayatta olup olmadığı, en çok strese neden olan etken, stres düzeyi, 18 yaşına gelene kadar anne tutumu, 18 yaşına gelene kadar baba tutumu için Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Gruplar arasında fark bulunduğu durumda farklılık yaratan grubu belirlemede Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Yaş, evlilik yılı, çocuk sayısı ile KAİE ve SBTÖ puanları arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Kullanılan ölçeklerdeki maddeler arasındaki uyum katsayısı için Cronbach alfa kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Katılımcıların %64,7' si kadın, %85,3'ü çocuk sahibi, %70'i çalışmakta, %76,7'sinin sosyoekonomik düzeyi orta düzeyde, % 56' sının anne ve babası hayattadır. %68,7'si yeni bir ortama girdiğinde stresli olmakta, %34,7' sinde en çok strese neden olan etken çevresel faktörler, %56,7'sinin stres düzeyi orta düzeydedir. Katılımcıların %44,7' sinin 18 yaşına gelene kadar anne tutumu; %43,3'ünün 18 yaşına gelene kadar baba tutumu hoşgörülü/esnektir, %87,3'ünün kronik bir hastalığı yoktur, %76'sının büyüyüp/yetiştiği aile içinde kronik hastalık yoktur. Yaş ortalamaları 44,41 \pm 12,18, evlilik yılı ortalamaları 18,55 \pm 13,95, çocuk sayısı en fazla 4'tür (Tablo 1).

SBTÖ toplam puan ortalaması 7,98; kendine güvenli yaklaşım 22,133,61; çaresiz yaklaşım 18,743,67; boyun eğici yaklaşım 11,663,40; iyimser yaklaşım 14,352,65; sosyal destek arama yaklaşımı 16,001,84 olarak saptanmıştır. KAİE toplam puan ortalaması 26,514,50; anne ile ilişkiler 8,771,83; baba ile ilişkiler 9,501,95; aile ortamı 8,231,59 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Katılımcıların demografik özelliklerine göre SBTÖ ve KAİE puanlarının karşılaştırılması Tablo 3.'te gösterilmektedir. Katılımcıların cinsiyet, çocuk sahibi olma durumuna göre KAİE ve SBTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Çalışma durumuna göre SBTÖ toplam puanı (0,048) ve alt boyutlarından sosyal destek arama yaklaşımı ($p = 0,002$) ve çaresiz yaklaşım ($p = 0,023$) puanları arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Sosyoekonomik düzeye göre KAİE, SBTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Anne babanın hayatta olup olmaması ile SBTÖ toplam puanı ($p = 0,001$), çaresiz yaklaşım ($p = 0,001$), iyimser yaklaşım ($p = 0,015$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yeni bir ortama girildiğinde stresli olma

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=150)			
Tanımlayıcı özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	97	64,7
	Erkek	53	35,3
Çocuk durumu	Evet	128	85,3
	Hayır	22	14,7
Çalışma durumu	Evet	105	70
	Hayır	45	30
Sosyoekonomik düzey	Düşük	24	16
	Orta	115	76,7
	Yüksek	11	7,3
Anne babanın hayatta olup olmadığı	Her ikisi de hayatta	84	56
	Yalnızca anne hayatta	25	16,7
	Yalnızca baba hayatta	10	6,7
	Her ikisi de hayatta değil	31	20,7
Yeni bir ortama girildiğinde stresli olma durumu	Evet	103	68,7
	Hayır	47	31,3
En çok strese neden olan etken	Aile	13	8,7
	Eş/sevgili	10	6,7
	Ekonomik	38	25,3
	Çevresel faktörler	52	34,7
	İş hayatı	30	20
	Eğitim hayatı	7	4,7
Stres düzeyi	Düşük	32	21,3
	Orta	85	56,7
	Yüksek	33	22
18 yaşına gelene kadar anne tutumu	Dengeli/demokratik	30	20
	Otoriter/baskıcı	23	15,3
	Hoşgörülü/esnek	67	44,7
	İlgisiz	6	4
	Aşırı koruyucu/müdehaleci	24	16
18 yaşına gelene kadar baba tutumu	Dengeli/demokratik	33	22
	Otoriter/baskıcı	31	20,7
	Hoşgörülü/esnek	65	43,3
	İlgisiz	12	8
	Aşırı koruyucu/müdehaleci	9	6
Kronik hastalık olma durumu	Evet	19	12,7
	Hayır	131	87,3
Büyüyüp/yetişilen aile içinde kronik hastalık olma durumu	Evet	36	24
	Hayır	114	76
	Ortalama standart sapma	Minimum	Maximum
Yaş	44,41 12,18	23	81
Evlilik yılı	18,55 13,95	0	60
Çocuk sayısı	1,68 1,01	0	4

Tablo 2. Katılımcıların SBTÖ ve KAİE Alt Boyutları Puan Ortalamalarına Göre Dağılımı (n=150)

SBTÖ ve Alt Boyutları	Ortalama Std. Sapma	Minimum değer	Maksimum değer	Cronbach's Alpha
Kendine güvenli yaklaşım	22,133,61	12	28	.79
Çaresiz yaklaşım	18,743,67	10	29	.56
Boyun eğici yaklaşım	11,663,40	6	21	.65
İyimser yaklaşım	14,352,65	8	20	.57
Sosyal destek arama yaklaşımı	16,001,84	6	16	.43
Toplam	7,98	59	99	.65
KAİE ve Alt Boyutları				
Anne ile ilişkiler		7	14	.71
Baba ile ilişkiler		7	14	.71
Aile ortamı		7	13	.70
Toplam		21	39	.85

KAİE: Kök Aileyle İlişkiler Envanteri, SBTÖ: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Tablo 3. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri ile KAİE, SBTÖ ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırması (n=150)

Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri	KAİE toplam puanı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Kendine güvenli yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Çaresiz yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Boyun eğici yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ İyimser yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Sosyal destek arama yaklaşımı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ toplam puanı Ortalama Std. Sapma
Cinsiyet							
Kadın	26,544,58	21,893,49	18,893,64	11,703,38	14,112,62	11,251,88	77,857,07
Erkek	26,474,39	22,583,82	18,473,74	11,603,46	14,792,67	11,711,73	79,169,44
Önemlilik testi değeri	U=2548,00; p=0,929	t=0,441; p=0,660	U=2302,00; p=0,289	U=2555,00; p=0,951	U=2177,00; p=0,119	U=2210,00; p=0,150	U=2491,00; p=0,754
Çocuk durumu							
Evet	26,814,64	22,193,66	18,893,69	11,823,33	14,352,68	11,381,84	78,638,27
Hayır	24,773,10	21,823,36	17,903,53	10,773,74	14,362,53	11,631,86	76,505,85
Önemlilik testi değeri	U=1075,50; p=0,07	U=1301,00; p=0,568	U=1183,50; p=0,231	U=1137,50; p=0,149	U=1399,00; p=0,962	U=1230,00; p=0,337	U=1244,00; p=0,383
Çalışma durumu							
Evet	26,044,18	22,043,72	18,313,80	11,343,25	14,132,73	11,751,69	77,588,18
Hayır	27,625,04	22,363,38	19,753,14	12,423,64	14,132,40	10,641,96	80,047,32
Önemlilik testi değeri	U=1950,50; p=0,090	t=0,492; p=0,624	U=1812,50; p=0,023	U=2011,50; p=0,148	U=2009,00; p=0,144	U=1606,00; p=0,002	U=1881,50; p=0,048
Sosyoekonomik düzey							
Düşük	27,674,45	22,254,08	19,704,75	11,203,93	14,752,72	11,542,37	79,457,93
Orta	26,404,51	22,053,50	18,613,34	11,863,27	14,302,65	11,481,69	78,328,14
Yüksek	25,184,33	22,733,97	18,004,26	10,633,47	14,002,64	10,451,96	75,816,30
Önemlilik testi değeri	KW=3,526; p=0,172	F=0,188; p=0,829	KW=1,443; p=0,486	KW=2,249; p=0,325	KW=0,798; p=0,671	KW=2,366; p=0,306	KW=1,686; p=0,430
Anne babanın hayatta olup olmadığı							
Her ikisi de hayatta(A)	25,944,38	21,763,58	17,713,46	11,453,31	14,172,43	11,301,85	76,416,98
Yalnızca anne hayatta (B)	27,844,72	21,803,78	19,882,83	11,202,38	13,522,81	11,921,46	78,328,11
Yalnızca baba hayatta (C)	25,804,96	21,704,08	19,304,762	11,304,78	13,902,88	12,102,33	78,3010,02
Her ikisi de hayatta değil (D)	27,234,38	23,553,21	20,453,66	12,743,74	15,642,71	11,091,86	83,487,83

Tablo 3. Devamı							
Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri	KAİE toplam puanı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Kendine güvenli yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Çaresiz yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Boyun eğici yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ İyimser yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Sosyal destek arama yaklaşımı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ toplam puanı Ortalama Std. Sapma
Anne babanın hayatta olup olmadığı							
Önemlilik testi değeri	KW=5,634; p=0,131	KW=5,888; p=0,117	F=5,822; p=0,001	KW=2,448; p=0,485	KW=10,428; p=0,015	KW=3,795; p=0,284	KW=16,491; p=0,001
Anlamlı fark *	-	-	A-B,A-D	-	B-D	-	A-D
Yeni bir ortama girildiğinde stresli olma durumu							
Evet	25,673,81	22,603,42	18,273,51	11,373,58	14,462,49	11,471,87	78,197,57
Hayır	28,365,32	21,113,83	19,783,83	12,292,89	14,103,00	11,293,00	78,598,90
Önemlilik testi değeri	U=1712,50; p=0,004	U=1823,50; p=0,015	U=1765,000; p=0,008	U=1895,50; p=0,033	U=2292,50; p=0,602	U=2299,00; p=0,617	U=2374,50; p=0,852
En çok strese neden olan etken							
Aile (A)	28,155,16	19,622,98	19,073,25	12,613,30	12,002,54	11,382,50	74,694,40
Eş/sevgili (B)	27,604,83	20,504,03	17,604,14	9,702,45	13,101,96	11,101,59	72,005,03
Ekonomik (C)	27,244,49	22,243,18	18,683,67	11,553,29	14,342,18	11,442,08	78,267,37
Çevresel faktörler (D)	26,044,55	23,003,34	18,983,96	11,883,79	15,382,75	11,151,75	80,408,50
İş hayatı (E)	26,004,16	21,874,29	19,162,99	12,003,10	14,132,59	11,761,35	78,938,97
Eğitim hayatı (G)	23,712,69	23,292,92	16,574,27	10,282,92	13,852,34	12,281,97	76,285,34
Önemlilik testi değeri	KW=7,358; p=0,195	KW=10,608; p=0,060	KW=3,131; p=0,680	KW=6,539; p=0,257	KW=19,070; p=0,002	KW=4,367; p=0,498	KW=14,938; p=0,011
Anlamlı fark *	-	-	-	-	A-D	-	A-D, B-D
Stres düzeyi							
Düşük (A)	26,095,01	23,473,54	17,183,19	11,963,82	15,782,66	11,401,94	79,818,08
Orta (B)	26,124,16	21,803,55	19,043,74	11,483,35	14,372,34	11,361,88	78,077,74
Yüksek (C)	27,944,67	21,703,64	19,483,58	11,843,16	12,902,73	11,571,67	77,518,55
Önemlilik testi değeri	KW=4,575; p=0,102	KW=5,765; p=0,056	KW=6,777; p=0,034	KW=0,478; p=0,787	KW=17,318; p=0,000	KW=0,396; p=0,820	KW=1,963; p=0,375
Anlamlı fark *	-	-	A-B, A-C	-	A-B, A-C, B-C	-	-
18 yaşına gelene kadar anne tutumu							
Dengeli/demokratik(A)	25,973,47	22,633,81	18,064,10	11,133,43	14,332,91	11,562,02	77,738,44
Otoriter/baskıcı (B)	29,354,51	21,523,86	18,603,86	12,132,83	13,692,83	11,211,47	77,178,07
Hoşgörülü/esnek (C)	25,494,01	22,163,43	18,763,22	11,323,13	14,472,67	11,281,86	78,017,60
İlgisiz (D)	30,337,63	22,002,00	20,004,47	11,832,78	14,162,22	11,161,16	79,166,17
Aşırı koruyucu/Müdehaleci (E)	26,384,64	22,044,08	19,374,03	12,794,50	14,702,25	11,872,02	80,798,84
Önemlilik testi değeri	KW=14,332; p=0,006	KW=1,334; p=0,856	KW=2,083; p=0,721	KW=3,588; p=0,465	KW=2,302; p=0,680	KW=3,028; p=0,553	KW=4,562; p=0,335
Anlamlı fark *	A-B, B-C	-	-	-	-	-	-
18 yaşına gelene kadar baba tutumu							
Dengeli/demokratik(A)	24,422,70	22,674,15	18,214,23	11,453,38	14,422,72	11,151,80	77,909,22
Otoriter/baskıcı (B)	29,97	21,263,79	19,642,78	11,512,73	14,033,43	11,061,82	77,517,33
Hoşgörülü/esnek (C)	24,943,45	22,263,31	18,303,35	11,663,48	14,272,28	11,781,77	78,297,25
İlgisiz (D)	30,173,32	22,753,25	19,084,99	11,584,10	14,502,71	11,252,30	79,169,66
Aşırı koruyucu/müdehaleci (E)	28,784,96	21,443,53	20,334,12	13,114,31	15,551,87	11,221,85	81,668,97

Tablo 3. Devamı

Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri	KAİE toplam puanı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Kendine güvenli yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Çaresiz yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Boyun eğici yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ İyimser yaklaşım Ortalama Std. Sapma	SBTÖ Sosyal destek arama yaklaşımı Ortalama Std. Sapma	SBTÖ toplam puanı Ortalama Std. Sapma
18 yaşına gelene kadar baba tutumu							
Önemlilik testi değeri	KW=38,595; p=0,000	F=0,819; p=0,515	KW=6,014; p=0,198	KW=1,000; p=0,910	KW=2,619; p=0,624	KW=3,891; p=0,421	KW=1,991; p=0,737
Anlamlı fark *	A-B, A-D, B-C, C-D	-	-	-	-	-	-
Kronik hastalık olma durumu							
Evet	29,164,41	21,743,28	19,054,19	11,573,51	13,732,86	11,261,75	77,368,54
Hayır	26,134,40	22,193,66	18,703,60	11,673,39	14,442,62	11,44	78,457,92
Önemlilik testi değeri	U=746,00; p=0,005	U=1144,00; p=0,568	U=1230,00; p=0,934	U=1207,00; p=0,831	U=1040,50; p=0,246	U=1190,50; p=0,757	U=1072,00; p=0,329
Büyüyüp/yetişilen aile içinde kronik hastalık olma durumu							
Evet	26,815,09	21,752,85	18,633,75	11,273,75	14,162,83	11,302,03	77,148,60
Hayır	26,424,32	22,253,82	18,783,66	11,783,28	14,412,60	11,451,78	78,697,78
Önemlilik testi değeri	U=2039,00; p=0,954	U=1861,00; p=0,399	U=1934,00; p=0,602	U=1818,50; p=0,302	U=1936,00; p=0,607	U=1999,00; p=0,813	U=1682,00; p=0,103
Anlamlılık düzeyi p<0.05, KAİE: Kök Aileyle İlişkiler Envanteri, KW: Kruskal Wallis, SBTÖ: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği, Tamhane's T2, U: Mann Whitney U							

durumu ile KAİE puanı (p=0,004), SBTÖ alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım (p=0,015), çaresiz yaklaşım (p=0,008), boyun eğici yaklaşım (p=0,033) arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. En çok strese neden olan etken incelendiğinde SBTÖ toplam puanı (p=0,011), iyimser yaklaşım (p=0,002); stres düzeyleri incelendiğinde çaresiz yaklaşım (p=0,034) ve iyimser yaklaşım (p=0,000) arasında anlamlı fark bulunmuştur. 18 yaşına gelene kadar anne tutumu ile KAİE puanı (p=0,006) arasında anlamlı bir fark bulunmuş; SBTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). 18 yaşına gelene kadar baba tutumu ile KAİE puanı (p=0,000) arasında anlamlı bir fark bulunmuş; SBTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). Katılımcıların kronik hastalıkları olma durumuna göre KAİE puanı incelendiğinde, aralarında anlamlı bir fark (p=0,005) olduğu, SBTÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0,05). Katılımcıların büyüyüp/yetiştikleri aile içinde kronik hastalık olma durumuna göre KAİE ve SBTÖ puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). (Tablo 3).

Katılımcıların yaşa göre KAİE puanı (p=0,000), SBTÖ toplam puanı (p=0,000) ve alt boyut puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. Sadece yaşa göre SBTÖ alt boyutlarından sosyal destek arama davranışı (p=0,032) arasında anlamlı negatif yönde bir ilişki vardır (p<0,05). Evlilik yılı ile KAİE (p=0,000), SBTÖ toplam puanı (p=0,007) ve alt boyutlardan çaresiz yaklaşım (p=0,008) arasında anlamlı ve pozitif yönde, sosyal destek arama davranışı (p=0,036) arasında anlamlı negatif yönde bir ilişki vardır (p<0,05). Çocuk sayısına göre SBTÖ toplam puanı (p=0,004) ve alt boyutlardan boyun eğici yaklaşım (p=0,018),

iyimser yaklaşım (p=0,023) arasında anlamlı pozitif yönde, sosyal destek arama davranışı (p=0,043) arasında anlamlı negatif yönde bir ilişki vardır (p<0,05). (Tablo 4).

Yapılan spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre KAİE anne ile ilişkiler alt boyutu ile SBTÖ çaresiz yaklaşım (p=0,004), SBTÖ boyun eğici yaklaşım alt boyutu (p=0,000) arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu; KAİE baba ile ilişkiler alt boyutu ile SBTÖ kendine güvenli yaklaşım alt boyutu (p=0,004)) arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu, KAİE baba ile ilişkiler alt boyutu ile SBTÖ çaresiz yaklaşım (p=0,001), SBTÖ boyun eğici yaklaşım alt boyutu (p=0,001) arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu; KAİE aile ortamı alt boyutu ile SBTÖ çaresiz yaklaşım alt boyutu (p=0,003) arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu; KAİE toplam puanı ile SBTÖ kendine güvenli yaklaşım (p=0,000), SBTÖ çaresiz yaklaşım (p=0,000), SBTÖ boyun eğici yaklaşım alt boyutu (p=0,000) arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (p<0,05) (Tablo 5).

Tartışma

Bu çalışmada evli bireylerin kök aile ilişkileri ve stresle baş etme tarzları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bunun yanında kök aile ilişkileri ve stresle baş etme tarzları puanları, katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Katılımcıların işlevsel başa çıkma tarzlarını daha fazla kullandıkları görülmektedir. Zanganeh ve arkadaşları (2021) evli kadınların başa çıkma tarzlarının değişkenlerinin ortalamasını sırasıyla problem odaklı, duygu odaklı, kaçınma olarak bildirmiştir. Ariaratnam ve arkadaşları (2017) evli bireylerin

evli olmayanlara göre daha az duygu ve kaçınma odaklı başa çıkma tarzlarını kullandıklarını ortaya koymuştur. Soyer (2013) en çok kullanılan stresle baş etme tarzlarını sırasıyla kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı olarak bildirmiştir. Evlilik bireylere yaşamlarında anlam kazandırarak, duygusal destek ve iyi oluş hissi sağlamakta böylece psikolojik sorunlara karşı savunmasızlığı engellemektedir (Kim ve McKenry 2002). Evlilikte alışkanlık olarak ait olma ve güven ihtiyaçlarının karşılanması; seksüel ifade gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanması etkili ve bilinçli seçimlere yönelmeyi sağlıyor olabilir. Bunun yanında evli bireyler arasında sosyal paylaşımın artması ile farklı bakış açılarından zorlukları değerlendirme fırsatı yakalanıyor olabilir. Isa ve arkadaşları (2019) ise evli bireylerin çatışmacı başa çıkma tarzlarını daha fazla kullandıklarını bulmuştur. Bu farklılık çeşitli sosyodemografik özellikler ya da bireyin içinde bulunduğu durum ile ilişkilendirilebilir.

Katılımcıların KAİE puanları incelendiğinde en yüksek puan ortalamaları sırasıyla baba ile ilişkiler, anne ile ilişkiler ve aile ortamı alt boyutundadır. Cihan-Güngör (2007) tarafından yapılan çalışmada ise sırasıyla aile ortamı, anne ile ilişkiler ve baba ile ilişkiler alt boyutlarında yüksek puanlar alınmıştır. Ölçüm ve Duman (2017)'in hemşireler üzerinde yaptığı çalışmada yine sırasıyla aile ortamı, anne ile ilişkiler ve baba ile ilişkiler alt boyutlarında yüksek puanlar alınmıştır. Bu çalışmada baba ile ilişkiler alt boyut puanlarının daha yüksek olması, babaların evli çocuklarının ilişkilerine daha az müdahil

olmalarını akla getirmektedir. Evli bireylerin bağımsızlıklarının ve kişisel otonomilerinin gelişmesi, babaları ile ilişkilerini daha iyi algılamalarına neden oluyor olabilir.

Bu çalışmada, çalışma durumu ile çaresiz yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı ve SBTÖ toplam puanı arasında ilişki bulunmuştur. Çalışan bireyler çalışmayanlara göre daha az çaresiz yaklaşım tarzını, daha fazla sosyal destek arama tarzını kullandıklarını bildirmiştir. SBTÖ toplam puanı herhangi bir işte çalışmayanlarda daha yüksek bulunmuştur. Yılmaz ve Parlar (2019) çalışma durumu ve ekonomik düzeyleri ile evlilikte başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Seki Öz ve Öz (2019) tarafından multiple sklerozlu çalışmayan hastaların boyun eğici yaklaşımı daha fazla kullandıklarını bildirilmiştir. Çalışan bireylerin çaresiz yaklaşımı daha az, sosyal destek arama yaklaşımını daha fazla kullanmaları ekonomik özgürlük, sosyal çevre, benlik saygısı, problem çözme yeteneği gibi kazanımları ile ilişkili olabilir. Diğer taraftan stresle başa çıkma tarzları toplam puanının çalışan bireylerde daha düşük olması da evlilik ile artan sorumluluğun yanında iş hayatının sorumluluk ve stresinin eklenmesi ile baş etmenin zorlaşacağını düşündürmektedir.

Anne babanın hayatta olup olmaması ile çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım ve SBTÖ toplam puanı arasında anlamlı fark vardır. Anne babanın her ikisinin de hayatta olmaması, diğerlerine göre çaresiz ve iyimser yaklaşım puanlarını artırmıştır. Bu durumda sosyal destek kaynaklarını kaybeden bireyler daha çok çaresiz yaklaşım içinde olabilirler. Kök (2016) anne babanın hayatta olup

Tablo 4. Katılımcıların Çeşitli Değişkenler Açısından Spearman Korelasyon Analiz Sonuçları (n =150)

Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri	KAİE toplam puanı	SBTÖ Kendine güvenli yaklaşım	SBTÖ Çaresiz yaklaşım	SBTÖ Boyun eğici yaklaşım	SBTÖ İyimser yaklaşım	SBTÖ Sosyal destek arama yaklaşımı	SBTÖ Toplam puanı
Yaş	r=0,329; p=0,000	r=0,194; p=0,017	r=0,213; p=0,009	r=0,135; p=0,099	r=0,210; p=0,010	r=-0,176; p=0,032	r=0,281; p=0,000
Evlilik yılı	r=0,318, p=0,000	r=0,144, p=0,079	r=0,216, p=0,008	r=0,145, p=0,076	r=0,105, p=0,200	r=-0,171, p=0,036	r=0,218, p=0,007
Çocuk sayısı	r=0,142; p=0,083	r=0,147; p=0,072	r=0,133; p=0,104	r=0,193; p=0,018	r=0,185; p=0,023	r=-0,165; p=0,043	r=0,233; p=0,004

Anlamlılık düzeyi p<0.05, KAİE: Kök Aileyle İlişkiler Envanteri, r: Spearman's Korelasyon Katsayısı, SBTÖ: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Tablo 5. Katılımcıların SBTÖ, KAİE ve Alt Boyut Puanlarının Spearman Korelasyon Analiz Sonuçları (n =150)

Ölçekler ve Alt Boyut Puanları	SBTÖ Kendine güvenli yaklaşım	SBTÖ Çaresiz yaklaşım	SBTÖ Boyun eğici yaklaşım	SBTÖ İyimser yaklaşım	SBTÖ Sosyal destek arama yaklaşımı	SBTÖ Toplam puanı
KAİE Anne ile ilişkiler	r =-0,124; p=0,129	r = 0,233; p=0,004	r = 0,322; p=0,000	r =-0,132; p=0,107	r =-0,156; p=0,057	r = 0,071; p=0,390
KAİE Baba ile ilişkiler	r = -0,232; p=0,004	r = 0,278; p=0,001	r =0,261; p=0,001	r = -0,120; p=0,143	r = -0,098; p=0,231	r =0,021; p=0,802
KAİE Aile ortamı	r =-0,096; p=0,242	r =0,244; p=0,003	r =0,146; p=0,076	r =-0,151; p=0,066	r =-0,135; p=0,099	r =-0,008; p=0,924
KAİE Toplam puanı	r =0,558; p=0,000	r =0,308; p=0,000	r =0,299; p=0,000	r = -0,148; p=0,072	r =-0,147; p=0,072	r =0,052; p=0,529

Anlamlılık düzeyi p<0.05, KAİE: Kök Aileyle İlişkiler Envanteri, r: Spearman's Korelasyon Katsayısı, SBTÖ: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

olmaması ile sosyal desteğe başvurma arasında anlamlı negatif bir ilişki, boyun eğici yaklaşım ile arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Üstündağ ve arkadaşları (2019) anne ve babası hayatta olan öğrencilerin iyimser yaklaşım puanlarını diğerlerine göre yüksek bulmuşlardır. Bunu desteklemeyen bulgumuz kayıp sonrası aile yaşamında var olmanın değeri ve öneminin farkındalığı ile daha iyimser yaklaşıma yönelerek koruyucu bilişsel bir kaynak oluşturuyor olmayı akla getirmektedir. Saral (2013) yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin stresle başa çıkmaya yönelik tutumları ile anne ve babanın hayatta olup olmaması arasında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur.

Yeni bir ortama girdiğinde stresli olmadığını bildirenlerin kök aile ilişkileri, stresli olduğunu bildirenlerden daha sağlıklıdır. Bağlanma teorisine göre, çocukların ilişkilerle ilgili inançları içselleştirmeleri ve yetişkin yaşamında bakıcılarıyla tekrarlanan etkileşimleri stres yönetimi gibi duygu düzenleyici stillerin gelişmesi ve sürekliliğini sağlayan bir süreçtir (Waldinger ve Schulz 2016). Nitekim ilk sosyalleşme ve iletişim becerilerini ortaya çıkaran çocukluk döneminde ebeveyn tutumları ile ev ortamının, iletişim kaygısı yaşamada olası öncüllerden biri olduğu bulunmuştur (Erdoğan 2018). Diğer taraftan yeni bir ortama girdiğinde stresli olduğunu bildirenlerin diğerlerine göre kendine güvenli yaklaşımı daha fazla, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım tarzını daha az kullandığı bulunmuştur. Bulgularımız strese karşı savunma olarak kendine güvenli bir tutum sergilendiğini düşündürmektedir. Ayrıca başa çıkma ve savunma mekanizmalarının sadece yaşanan olayın bağlamıyla ilgili değil, aynı zamanda duygusal ilişkiler yoluyla edinilen kalıplara ve kişilik özelliklerine de bağlı olduğu düşünüldüğünde (Renzi ve ark. 2017) stresli bir durumda seçilen baş etme tarzları farklılaşabilmektedir.

Çalışmada en çok strese neden olan etkenin sırasıyla çevresel faktörler, ekonomik nedenler, iş hayatı, aile, eş/sevgili ve eğitim hayatından kaynaklandığı bulunmuştur. Katılımcılarımızın evli bireyler olması nedeniyle eğitim hayatlarını tamamlamış olmaları muhtemeldir. Ayrıca aile yaşamının getirdiği sorumluluklar ile çevresel etkileşimin ve ekonomik gereksinimlerin artması en çok strese neden olan etkenleri belirliyor olabilir. En çok strese neden olan etken aile, eş/sevgili olduğunda; stresle baş etmede iyimser yaklaşım daha az kullanılmaktadır. Stresle başa çıkmada hangi başa çıkma tarzının kullanılacağına kültürel yapının etkisi vardır ve onaylanan, kabul gören başa çıkma tarzı, sosyal etkileşim için geçerli değerlere göre belirlenmektedir (Persike ve Seiffge-Krenke 2016). Nitekim iyimser yaklaşım tarzında farklılık aile ve çevresel faktörler arasındadır. Bunun yanında en çok strese sokan etkenler ile çaresiz yaklaşım arasında anlamlı negatif ilişkinin bulunduğu çalışmalar yapılmıştır (Kök 2016, Persike ve Seiffge-Krenke 2016).

Bu çalışmada katılımcıların %56.7'sinde orta düzey stres olduğu belirlenmiştir. Stres düzeyi arttıkça çaresiz yaklaşım puanları artmakta, iyimser yaklaşım puanları azalmaktadır. Birincil bilişsel değerlendirme ile bireyin durumu nasıl değerlendirdiği, ikincil bilişsel değerlendirme ile bireyin başa çıkma şekli stresli bir olayın birey için iyi veya kötü olarak algılanmasını

belirlemektedir (Paşkvan ve ark. 2016). Poon ve arkadaşları (2003) iyimser başa çıkma tarzının stresi daha düşük düzeyde algılamaya neden olduğunu bulmuştur. Literatürde stresle başa çıkma tarzları ve stres düzeyi ilişkisinin (Yurtsever 2009, Savcı 2014, Kaya 2019), stres düzeyinin artması ile etkisiz başa çıkma tarzlarının kullanılması arasındaki ilişkinin (Beatty ve ark. 1998, Grech ve ark. 2018, Kaya 2019, Tekin ve ark. 2019) ortaya koyulduğu çalışmalar vardır. Poon ve ark. (2003) iyimser başa çıkma tarzının stresi daha düşük düzeyde algılamaya neden olduğunu bulmuştur.

Çalışmada 18 yaşına gelene kadar anne ve baba tutumu ile kök aileyle ilişki algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %44.7'si anne tutumunu hoşgörülü/esnek; %43.3'ü baba tutumu hoşgörülü/esnek olarak yanıtlamıştır. Dikkate değer bir nokta 18 yaşına gelene kadar hem anne hem baba tutumunu ilgisiz olarak algılayanların diğerlerine göre kök aileyle ilişkilerde en yüksek puanı almış olmalarıdır. Hem anne hem baba tutumunu ilgisiz olarak algılayanlardan sonra diğerlerine göre kök aileyle ilişkilerde en yüksek puanı otoriter/baskıcı tutum almıştır. Ebeveyn yetiştirme şekillerinden aşırı korumanın ailede toksik bir etki oluşturduğu literatürde vurgulanmaktadır (Avcıoğlu ve ark. 2019). Buna karşın geleneksel kültürlerde otoriter, baskıcı bir ebeveynlik tarzı onaylanmaktadır ve çocuklar bağımsız olmaya daha az teşvik edilmektedir (Chen ve ark. 2010). Nitekim Türk kültüründe bu tutum olumsuz etki yerine özveri, koruma ve bağlanma biçiminde algılanmaktadır (Karancı ve İnandilar 2002).

Çalışmada 18 yaşına gelene kadar anne ve baba tutumu ile SBTÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde anne baba tutumu ile başa çıkma tarzları arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Okur 2016, Renzi ve ark. 2017, Yılmaz ve Parlar 2019). Katılımcılarımızın çoğu anne baba tutumunu hoşgörülü/esnek olarak hatırladıklarını bildirmişlerdir. Literatür ile çelişen bulgularımız katılımcılarımızın ebeveyn tutumlarının gerçek kalitesinden ziyade, algıladıkları veya hatırladıkları şekli temsil etmektedir. Ebeveyn tutumları çeşitli savunma mekanizmalarının kullanımı ile ilişkilidir (Renzi ve ark. 2017). Dolayısıyla 18 yaşına gelene kadar yaşanan rahatsız edici düşünceler, istekler veya deneyimlerin bastırılarak bilinçli farkındalıktan çıkabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bulgularımız kronik hastalığı olanların, hastalığı olmayanlara göre kök aileyle ilişkilerinin daha sağlıklı olduğunu göstermektedir. Hastalığın neden olduğu semptomlardan ağrı, acı ve yorgunluk gibi durumların yanında stres düzeyi artarak çeşitli psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Madsen 2013). Literatürde aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Souza ve ark. 2014, Shao ve ark. 2020). Ayrıca hastalığa bağlı olarak iletişimin ve etkileşimin bozulması da aile işlevselliğinde bozulmaya neden olabilmektedir (Özyurt ve Öztürk 2016, Pak 2019). Bulgularımız ile aynı yönde olmayan bu bilgilerden yola çıkarak kronik hastalığın yaşamın anlamı, yalnızlık gibi varoluşsal alanlara ailenin varlığı ile anlam bulmaya fırsat yaratarak olumlu bir kök aile ilişkisinin algılanmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Sistem kuramına göre ailede kronik

bir hastalık olduğunda sisteme yeni bir girdi olur ve bu da ailede roller, sınırlar, sorumluluklar, rutin davranışlarda değişikliğe yol açan denge bozulmasına işaret etmektedir (Lawrence 2012). Bu dengenin yeniden inşa edilmesi de kullanılan başa çıkma tarzlarının işlevselliğine işaret etmektedir. Ancak bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı olmayan sonuçlara göre kronik hastalığı olan katılımcıların olmayanlara göre çaresiz yaklaşım tarzında daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Hastalıklar bireylerin rollerini yerine getirmelerine engel olabilecek belirtilerle seyredebileceğinden, hastalarda benlik saygısının azalması ve bu olumsuz etki nedeniyle, çaresiz ve boyun eğici yaklaşımlar daha fazla kullanılabilir (Seki Öz ve Öz 2019).

Bu çalışmada yaş yükseldikçe sosyal destek arama tarzının azaldığı; kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım tarzlarının ve toplam baş etme düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Ayrıca yaş yükseldikçe kök aileyle ilişkilerin daha sağlıklı olduğu bulunmuştur. Kök (2016) tarafından yapılan çalışmada yaş ile sosyal destek arama alt boyutu arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunduğu, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutları ile anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Evlilik yılı yükseldikçe çaresiz yaklaşım tarzının, toplam baş etme düzeylerinin arttığı, kök aileyle ilişkilerin iyileştiği; sosyal destek arama tarzının azaldığı bulunmuştur. Evlilikte yıllar geçtikçe sürekli tekrarlayan sorunlar ve başarısızlıkla sonuçlanan çabalar; artık değişime inanılmadığı için bireyin sorunu çözmekten vazgeçmesine neden olabilir. İşlevsel baş etme tarzları ile kontrol edilemeyen durumlarda öğrenilmiş çaresizlik etkileri ortaya çıkmaktadır (Doherty 1981). Dolayısıyla çaresiz yaklaşımın arttığı, çözüm için başkalarından yardım isteme azaldığı için sosyal destek arama yaklaşımının azaldığı düşünülmektedir. Bulgularımızdan farklı olarak Yılmaz ve Parlar (2019) evli kadınların evliliğin ilk 5 yılında çatışma ve kaçma yolunu tercih etme oranlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Acicbe (2002) ise yine evlilik süresi ile kaçma arasında anlamlı fark bulmuştur. Ayrıca evlilik yılının artmasıyla kök aile ilişkileri algısında iyileşmenin, işlevsel baş etme tarzlarını seçmede tek başına rolü olmadığını düşündürmektedir.

Çocuk sayısı arttıkça toplam baş etme düzeyleri, boyun eğici yaklaşım, iyimser yaklaşım tarzlarını kullanma artmaktadır; sosyal destek arama tarzı azalmaktadır. İyimser yaklaşım ile bulunan ilişki ebeveyn olma tutumuna bağlı olabilir. Benzer şekilde Kök (2016) tarafından çocuk sayısı ile sosyal desteğe başvurma arasında anlamlı negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu ise ailede çocuk sayısı arttıkça algılanan ilgi, sevgi, saygı, güven, ait olma duygusu gibi kazanımlar ile sosyal destek aramaya duyulan ihtiyacın azalıyor olabileceğini düşündürmektedir. Yılmaz ve Parlar (2019) kadınların evlilikte kullandıkları başa çıkma tarzları ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmiştir. Acicbe (2002) ise, evlilikte başa çıkma tarzlarından çatışma ile kendini suçlamanın çocuk sayısı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu sonuç çalışmamızda da işlevsiz başa çıkma tarzları ile bulunan ilişki ile benzerdir.

Katılımcıların kök aileyle ilişkileri toplam puanı ve stresle baş etme tarzları arasında ilişki olmadığı bulunmuştur. Ancak kök aileyle ilişkiler ve başta çaresiz yaklaşım olmak üzere işlevsiz başa çıkma tarzlarından boyun eğici yaklaşım ile pozitif ilişki dikkat çekicidir. İşlevsel baş etme tarzlarından kendine güvenli yaklaşım tarzı arttıkça, kök aileyle sağlıklı ilişkilerin arttığı; baba ile sağlıklı ilişkilerin azaldığı bulunmuştur. Türk toplumu gibi özerkliğin baskın olmadığı geleneksel aile yapısının hâkim olduğu kültürlerde bağlılık, kendi karar ve davranışlarında onay alma, uyumlu ilişkiler sürdürme ihtiyacı hâkimdir (Triandis ve Hui 1986, Hui ve Villareal 1989, Nisbet 2003). Kültürler arası araştırmalarda bireycilik ve toplulukçuluk kişilerin benlikleri, hedefleri ve ilişkileri ile ilgili düşünceleri, tutumları ve davranışları bağlamında tanımlanmaktadır. Bireylerin sadakat ve bağlılık derecesinin yüksek olması, önceliği kendi hedeflerine vermemesi, iç grubun çekirdek aile yerine geniş aile ve daha fazlasını kapsaması toplulukçuluğun göstergelerindedir (Öztürk ve ark. 2019). Batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türk toplumunda toplulukçu kültürün özellikleri baskındır (Kağıtçıbaşı 2010). Bu bağlamda toplulukçu kültürde yetişen bireylerin boyun eğici yaklaşım ve çaresiz yaklaşım tarzının kök aile ilişkilerini olumlu etkilemesi beklenen bir sonuçtur. Bunun yanında otorite figürü olarak algılanan baba ile ilişkilerin iyileşmesi durumunda, kendine güvenli yaklaşım tarzı daha az kullanılmaktadır. Çünkü toplulukçu kültürlerde ilişkilerin devamı önemlidir; bireyler kendi haklılıkları, istekleri, amaçlarına öncelik vermek yerine toplumsal normlara uygunluğa önem vermektedir.

Ülkemizde kök aileyle ilişkiler hakkında nicel veri toplamak amacıyla kullanılan 'Kök Aileyle İlişkiler Envanteri' en az lise mezunu ve evli olan bireylere uygulanabilmektedir. Bu nedenle araştırmanın örneklemini en az lise mezunu ve üzerinde eğitim düzeyine sahip olan bireyler oluşturmuştur. Araştırmanın bu sınırlılığı nedeniyle, tüm eğitim düzeylerinde kök aileyle ilişkiler ve başa çıkma tarzları ilişkisinin değerlendirilmesi önerilmektedir. Bir diğer sınırlılık ise 18 yaşına gelene kadar olan kök aile ilişkileri verilerinin, katılımcıların hatırladıkları anılar olmasıdır. Bu döneme ait hatırlanan yaşantılar, bastırılan ya da savunma mekanizmaları ile farklı algılanan yaşantılar olabilmektedir. Özellikle olumsuz çocukluk deneyimleri bunlardan etkilenebilmektedir.

Sonuç

Evli bireylerde kök aileyle ilişkiler ve SBTÖ alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Evli bireylerde işlevsel stresle başa çıkma tarzlarının daha fazla kullanıldığı; birey ve ailesinin bazı özelliklerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sınırlılıkları nispeten küçük örnekleme, tek bir şehirdeki katılımcılarla sınırlı olması ve kadın katılımcıların üstünlüğüne sahip olmasıdır. Ayrıca, katılımcıların öz raporlarına dayanan veriler ebeveyn ilişkilerinin algılanan veya hatırlanan şeklini ortaya koymaktadır.

Sahadaki profesyonellerin, başa çıkma tarzlarının ilişkili olduğu özellikler hakkında bilgili ve duyarlı olmaları önemlidir. Bu

farkındalık işlevsel baş etme ile yaşamda uyumu geliştirebilecek müdahalelerin planlanmasında yol gösterici olmaktadır. Evli bireylerin işlevsel baş etmelerinin sağlanması için, kök aileyle ilişkilerinin baş etme tarzları ile ilişkisine yönelik farkındalık geliştirecek psikoeğitim programları, grup ve bireysel psikoterapötik müdahalelerin planlanması önerilmektedir. İşlevsel başa çıkma becerilerinin öğretildiği programların özellikle çalışmayan, anne babasını kaybetmiş, stres düzeyi yüksek olan, en büyük stres kaynağı aile, eş/sevgili olan, evlilik yılı artan, çocuk sayısı fazla bireyler üzerinde uygulanmasının yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yapılacak yeni araştırmaların örnekleme Ankara ilinden seçildiğinde, sonuçlar bu araştırmayla karşılaştırılarak değerlendirilebilir. Araştırmanın farklı bölge ve farklı örneklemlere; farklı değişkenler eklenerek de uygulanması önerilmektedir. Ayrıca savunma mekanizmaları, kişilik özellikleri dâhil olmak üzere katılımcıların öznel özelliklerini dikkate alan bir yaklaşım ile değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Acıbe Ö (2002) Applicability of the Marital Coping Inventory for measurement of coping efforts in marriage among Turkish couples (Yüksek lisans tezi). Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Allem JP, Soto DW, Baezconde-Garbanati L, Unger JB (2015) Adverse childhood experiences and substance use among Hispanic emerging adults in Southern California. *Addict Behav*, 50:199-204.
- Aluş Y (2015) Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirilmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1:15-24.
- Ariaratnam S, Krishnapillai AD, Daher AM, Fadzil MA, Razali S, Omar SA et al. (2017) Relationship between coping styles and lipid profile among public university staff. *Lipids Health Dis*, 16:50.
- Avcıoğlu MM, Karancı AN, Soygur H (2019) What is related to the well-being of the siblings of patients with schizophrenia: An evaluation within the Lazarus and Folkman's Transactional Stress and Coping Model. *Int J Soc Psychiatry*, 65:252-261.
- Beatty WW, Hames KA, Blanco CR, Williamson SJ, Wilbanks SL, Olson KA (1998) Correlates of coping style in patients with Multiple sclerosis. *Mult Scler*, 4:440-443.
- Bradley B, DeFife JA, Guarnaccia C, Phifer J, Fani N, Ressler KJ et al. (2011) Emotion dysregulation and negative affect: association with psychiatric symptoms. *J Clin Psychiatry*, 72:6427.
- Chen X, Bian Y, Xin T, Wang L, Silbereisen RK (2010) Perceived social change and child rearing attitudes in China. *European Psychologist*, 15:260-270.
- Cihan-Güngör H (2007) Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme (Doktora tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Cohen J (1988) *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, 2nd Ed. Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum.
- Doherty WJ (1981) Cognitive processes in intimate conflict: II. Efficacy and learned helplessness. *Am J Fam Ther*, 9:35-44.
- Erdoğan Ö (2018) Üniversite öğrencilerinde topluluk önünde konuşma kaygısının nedenleri ve geliştirilen baş etme mekanizmaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 47:351-367.
- Gerson R, Rappaport N (2013) Traumatic stress and posttraumatic stress disorder in youth: Recent research findings on clinical impact, assessment, and treatment. *J Adolesc Health*, 52:137-143.
- Grech LB, Kiropoulos LA, Kirby KM, Butler E, Paine M, Hester R (2018) Target coping strategies for interventions aimed at maximizing psychosocial adjustment in people with multiple sclerosis. *Int J MS Care*, 20:109-119.
- Halter MJ (2014) *Varcarolis' Foundations of Psychiatric-Mental Health Nursing*, 7nd ed. United States of America, Elsevier Health Sciences.
- Hansen JI, Sullivan BA (2003) Assessment of workplace stress, In *Occupational Stress, Its Consequences, and Common Causes of Teacher Stress*. ERIC. Available from: URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED480078.pdf> Accessed date: 21.08.2020.
- Hui H, Villareal M (1989) Individualism-collectivism and psychological needs. *J Cross Cult Psychol*, 20:310-323.
- İsa KQ, İbrahim MA, Abdul-Manan HH, Mohd-Salleh ZAH, Abdul-Mumin KH, Rahman HA (2019) Strategies used to cope with stress by emergency and critical care nurses. *Br J Nurs*, 28:38-42.
- Kağıtçıbaşı Ç (2010) *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karancı AN, İnandılar H (2002) Predictors of components of expressed emotion in major caregivers of Turkish patients with schizophrenia. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 37:80-88.
- Kaya E (2019) Hastasına evde bakım verenlerde stres düzeyi ve stresle başa çıkmada sosyal desteğin etkisi (Yüksek lisans tezi). Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi.
- Kılıçarslan S, Parmaksız İ (2020) Çift ilişkilerinde şiddet: İlişkisel faktörler, köken aile deneyimleri ve baş etme stratejileri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8:920-949.
- Kim HK, McKenry PC (2002) The relationship between marriage and psychological well-being: A longitudinal analysis. *J Fam Issues*, 23:885-911.
- Kök O (2016) Yetişkin bireylerde stresle başa çıkma düzeyleri ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Haliç Üniversitesi.
- Kuzgun Y, Eldeleklioğlu J (1999) Ana Baba Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 12:69-77.
- Lawrence E (2012) The impact of chronic illness on the family. *IG Living*, June-July 2012:20-25.
- Lazarus R (1994) Stresle başa çıkma tarzınız: Dostunuz ya da düşmanınız. In *Stresle Başa Çıkma. Olumlu Bir Yaklaşım (Çeviri Ed. N Şahin)*. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Lazarus RS (1993) Coping theory and research: past, present and future. *Psychosom Med*, 55:234-247.
- Linda M, Gorman Donna F, Sultan DF (2008) *Psychosocial Nursing For General Patient Care*, 3rd ed. Philadelphia, PA, FA Davis. .
- Madsen WC (2013) *Collaborative Therapy with Multi-Stressed Families*. New York., Guilford Press.
- Merrick MT, Ports KA, Ford DC, Afifi TO, Gershoff ET, Grogan-Kaylor A (2017) Unpacking the impact of adverse childhood experiences on adult mental health. *Child Abuse Negl*, 69:10-19.
- National Institute of Mental Health (2016) Fact sheet on stress. <http://www.nimh.nih.gov/health/publications/stress/index.shtml> (Access date 20.08.2020).
- Nisbet R (2003) *Düşüncenin Coğrafyası (Çeviri Ed. G Çağalı Güven)*. İstanbul, Varlık Yayınları.
- Okur Ö (2016) Algılanan anne baba arasındaki çatışma, algılanan anne baba tutumları, ebeveyn bağlanma stillerinin romantik ilişkiler üzerindeki etkileri (Yüksek lisans tezi). Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Öklük Ö (2018) Çocukluk dönemi travmatik yaşam olaylarına maruz kalmış yetişkin bireylerin benlik saygısı, kişilerarası ilişki tarzları ve baş etme becerilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, Işık Üniversitesi.

- Ölçüm Hİ, Büyükkayacı Duman N (2017) Hemşirelerde kök aileyle ilişkiler ve karşılıklı bağımlılık. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 3:60-65.
- Öz HS, Öz F (2019) The coping methods for stress of multiple sclerosis patients and the related psychiatric symptoms. *J Psychiatric Nurs*, 10:251-261.
- Özguven İE (2014) Evlilik ve Aile Terapisi, 4. Baskı. Ankara, Nobel.
- Öztürk EB, Gökoğlu SK, İnan NK (2019) Bireycilik ve Toplulukçuluk Ölçeğinin Türkçe geçerliliği. *Ege Academic Review*, 19:1-14.
- Özyurt G, Öztürk Y (2016) Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve zihinsel yetersizlik tanılarında aile işlevselliği ve annelerinin ruh sağlığı ve baş etme becerileri. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2:65-74.
- Pak MD (2019) Kronik hastalıklarla baş etmede çoklu aile grubu terapisi uygulamaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30:1120-1141.
- Paşkan M, Kubicek B, Prem R, Korunka C (2016) Cognitive appraisal of work intensification. *Int J Stress Manag*, 23:124-146.
- Persike M, Seiffge-Krenke I (2016) Stress with parents and peers: How adolescents from 18 nations cope with relationship stress. *Anxiety Stress Coping*, 29:38-59.
- Poon LW, Gueldner SH, Sprouse BM (2003) Successful Ageing and Adaptation with Chronic Diseases. NewYork, Springer Publishing Company.
- Renzi C, Perinel G, Arnaboldi P, Gandini S, Vadilonga V, Rotmensz N et al. (2017) Memories of paternal relations are associated with coping and defense mechanisms in breast cancer patients: an observational study. *BMC Psychol*, 5:37.
- Rosenbaum M (1983) Learned Resourcefulness as a Behavioral Repertoire for Self Regulation of Internal Events: Issues and Speculations. New York, Springer.
- Saral K (2013) Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin stresle başa çıkma tarzları eğitim-öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma ve sosyal karşılaştırma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Savcı M, Aysan F (2014) Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014:44-56.
- Schofield TJ, Lee RD, Merrick MT (2013) Safe, stable, nurturing relationships as a moderator of intergenerational continuity of child maltreatment: A meta-analysis. *J Adolesc Health*, 53:32-38.
- Schore AN (2009) Relational trauma and the developing right brain: An interface of psychoanalytic self psychology and neuroscience. *Ann N Y Acad Sci*, 1159:189-203.
- Shao R, He P, Ling B, Tan L, Xu L, Hou Y et al. (2020) Prevalence of depression and anxiety and correlations between depression, anxiety, family functioning, social support and coping styles among Chinese medical students. *BMC Psychol*, 8:38.
- Skinner EA, Wellborn JG (1994) Coping during childhood and adolescence: A motivational perspective. In *Life-Span Development and Behavior* (Eds DL Featherman, RM Lerner, M Perlmutter): 91-134. New York, Routledge.
- Souza RA, Desani da Costa G, Yamashita CH, Amendola F, Gaspar JC, Alvarenga MR et al. (2014) Family functioning of elderly with depressive symptoms. *Rev Esc Enferm USP*, 48:469-476.
- Soyer MK (2013) Bir grup Fikirtepe Mahallesi sakininin stresle başa çıkma tarzları, psikolojik rahatsızlık belirtileri ve psikolojik yardım gereksinimleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37:156-171.
- Şahin NH, Durak A (1995) Üniversite öğrencileri için bir Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10:56-73.
- Tekin E, Çilesiz ZY, Selçuk G (2019) Farklı mesleklerde çalışanların algılanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları üzerine bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9:79-89.
- Triandis H, Hui H (1986) Individualism-collectivism. *J Cross Cult Psychol*, 17:225-248.
- Üstündağ H, Bostancı Z, Aydoğan B (2019) Hemşirelik öğrencilerinin stresle baş etme düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6:74-83.
- Waldinger RJ, Schulz MS (2016) The long reach of nurturing family environments: Links with midlife emotion-regulatory styles and late-life security in intimate relationships. *Psychol Sci*, 27:1443-1450.
- Yeh PM, Chiao CH (2013) The influences of parents' rearing attitude, personality and coping strategies on psychological well-being and suicidal ideation among college students. In *Psychology of Well-Being: Theory, Perspectives and Practice* (Eds E Noehammer):1-18. New York, Nova Science Publishers.
- Yeh PM, Chiao CH (2015) The influences of spiritual wellbeing, parental rearing attitude, and coping strategies on USA college students' anxiety and depression. In *Psychological Health and Needs Research* (Eds. R. Wolfe):117-130. New York, Nova Science Publishers.
- Yeh PM, Chiao CH (2018) The impact of spiritual wellbeing, coping strategies, income and alcohol use on the psychological well-being of college students in the USA. *EC Psychol Psychiatr*, 7:3-10.
- Yeh PM, Waters G (2021) Path analysis testing the development of personality and psychological well-being model. *West J Nurs Res*, 43:25-35.
- Yılmaz BÇ, Parlar H (2019) Kadınların evlilikte kullandıkları başa çıkma yöntemleri ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi İstanbul örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18:731-744.
- Yurtsever H (2009) Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma (Yüksek lisans tezi). İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Zanganeh M, Namazi Yousefi R, Karimi H (2021) Evlilik depresyonu ile kişilik ve başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İleri Araştırmalar Dergisi*, 10:171-183.
- Zhong X, Wu D, Nie X, Xia J, Li M, Lei F et al. (2016) Parenting style, resilience, and mental health of community-dwelling elderly adults in China. *BMC Geriatr*, 16:135.